N.Temirov
Farg‘ona davlat universiteti pedagogika kafedrasi professori,
pedagogika fanlari doktori
Maxmudova.M.A.
Farg’ona davlat universiteti,
pedagogika nazariyasi va tarixi mutaxassisligi
1- bosqich magistranti

INGLIZ TILINI O'QITISHDA VIRTUAL REALLIK (VR) TEXNOLOGIYASINI QO'LLASH IMKONIYATLARI

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tilini o‘qitishda virtual reallik (VR) texnologiyasini qo‘llash imkoniyatlari tahlil qilinadi. Virtual muhit orqali o‘quvchilarning til o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyasini oshirish, real kommunikativ vaziyatlarni yaratish hamda interaktiv mashg‘ulotlarni tashkil etish yo‘llari yoritilgan. Shuningdek, VR texnologiyalarining afzalliklari, ularni ta’lim jarayoniga joriy etishdagi muammolar va yechimlar ham muhokama qilinadi.

Kalit so‘zlar: virtual reallik, ingliz tili ta’limi, innovatsion texnologiyalar, interaktiv o‘qitish, raqamli ta’lim.

Аннотация: В статье рассматриваются возможности применения технологии виртуальной реальности (VR) в процессе обучения английскому языку. Раскрываются способы повышения мотивации учащихся к изучению языка через виртуальную среду, создания реальных коммуникативных ситуаций и организации интерактивных занятий. Также обсуждаются преимущества VR-технологий, проблемы их внедрения в образовательный процесс и возможные пути их решения.

Ключевые слова: виртуальная реальность, обучение английскому языку, инновационные технологии, интерактивное обучение, цифровое образование.

Abstract: This article explores the possibilities of using Virtual Reality (VR) technology in teaching English. It discusses how virtual environments can enhance students’ motivation, create realistic communicative situations, and provide interactive learning experiences. The study also examines the advantages of VR tools, challenges of their implementation in education, and possible solutions to overcome these barriers.

Keywords: virtual reality, English language teaching, innovative technologies, interactive learning, digital education.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan hayotning barcha sohalarida, shu jumladan ta'limda zamonaviy inson uchun odatiy holga aylandi. Ushbu texnologiyalar qarorni soddalashtirdi va tezlashtirdi bizning kundalik muammolarimiz, ko'p hollarda elektron formatda taqdim etilganlar tufayli yaxshiroq natijaga erishishga yordam berdi banklar, poliklinikalar,

davlat organlari va boshqalar xizmatlari. raqamli ta'limni shakllantirishga qaratilgan milliy ta'lim loyihalari soni o'qituvchilar va talabalar uchun vakolatlar. Ular orasida O’zbekiston raqamli iqtisodiyoti, raqamli maktab, zamonaviy raqamli ta'lim muhiti va boshqalar. Ushbu loyihalar ustuvor deb tan olingan, chunki ular quyidagilarga qaratilgan barcha turdagi va darajadagi ta'limning yuqori sifati va mavjudligini ta'minlaydigan xavfsiz raqamli ta'lim muhitini yaratish.

I.V.Robert strukturaning o'zgarishini ta'kidlaydi va axborotlashtirish sharoitida ta'lim mazmuni. An'anaviy o'qitish metodologiyasiga xos bo'lgan namoyish va tasviriy-tushuntirish usullari zamonaviy usullar bilan almashtirilmoqda axborot manbalaridan bilim olishning faol, mustaqil usullariga asoslangan usullar. O'quv maqsadlari uchun dasturiy vositalar, muallifning fikriga ko'ra, quyidagilarga ega o'quv maqsadlari va didaktikaga muvofiq qurilgan o'qitish tamoyillari ilmiy tadqiqotlarni tahlil qilish natijasida, foydalanishga qaramay, aniq bo'ladi ta'lim jarayonida eng yangi elektron vositalar, turli xil ta'lim Internet-resurslari, barcha kompyuter texnologiyalari an'anaviy didaktik bo'lgan asosiy pedagogik muammolarni hal qilishga yordam beradi. Raqamli texnologiyalar o'qitish, tarbiyalash, rivojlantirish, rag'batlantirish kabi funktsiyalarni bajaradi, kognitiv. Ularning pedagogikada qo'llanilishi yangi bilimlarni olishga, zarur ko'nikmalar, ko'nikmalar, vakolatlar va tizimni shakllantirishga yordam beradi ilmiy qarashlar, ularni amalda qo'llash. Zamonaviy texnologiyalar yoshlarning dunyoqarashiga ta'sir qiladi, ularning kasbiy fazilatlarini rivojlantirishga va mustaqil ilmiy-tadqiqot va kasbiy faoliyatga qodir bo'lgan ko'p qirrali, ijodiy shaxsni shakllantirishga yordam beradi. Ular intizom va mavzularni o'rganishga jalb qiladilar motivatsiyani oshirishga yordam beradi.

Hozirgi kunda o'qituvchilar tobora ko'proq foydalanmoqdalar sinfda ma'lum raqamli manbalar mavjud. Maxsus so'nggi paytlarda qo'llanilayotgan virtual haqiqat texnologiyasi e'tiborga loyiqdir ta'lim jarayonida. Bu dolzarbligi tadqiqotlar mavjudlik muammosi bilan bog'liq chet tilini o'qitish jarayonida ishlatiladigan turli xil raqamli manbalar va u yoki undan foydalanishning maqsadga muvofiqligi bilan bog'liq chet tilini o'zlashtirish uchun boshqa usul, ya'ni virtual haqiqat texnologiyasi.

O'quv jarayonida kompyuterlardan foydalanishning yangi imkoniyatlari paydo bo'lmoqda, shuning uchun ushbu texnologiya zamonaviy texnologiyalarni shakllantirish doirasida juda dolzarb va istiqbolli raqamli ta'lim muhiti. Tadqiqotning maqsadi virtual haqiqat texnologiyasini qo'llash imkoniyatlarini ko'rib chiqish va chet el tilini o'qitishda uning afzalliklarini aniqlashdir til. Maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar shakllantirildi:

1) virtual texnologiyaning xususiyatlarini o'rganish haqiqat;

2) turli xil internet-resurslarni tahlil qilish virtual haqiqat texnologiyasini qo'llash;

3) chet tilini o'qitish jarayonida ushbu texnologiyadan foydalanishning afzalliklarini aniqlang.

Tahlilni tadqiq qilishning asosiy ilmiy usullari va sintez, taqqoslash va umumlashtirish bizga muammolarning nazariy asoslarini o'rganishga, taqqoslashga imkon berdi turli olimlarning xulosalari, shuningdek tahlil qilish virtual haqiqat texnologiyalaridan foydalanadigan raqamli manbalar (Virtual Reality – "virtual haqiqat" uchun VR qisqartmasi), chet tilini o'qitish

jarayonida zarur vakolatlarni shakllantirish va olingan ma'lumotlarni umumlashtirish uchun uni qo'llashning afzalliklarini aniqlang.

Lingvodidaktikada virtual haqiqat texnologiyasini qo'llash maqsadga muvofiqdir ko'pchilikda o'tkazilgan tajribalar bilan tasdiqlangan mamlakatlar. Masalan, Birlashgan Arab Amirliklari maktablarida VR va AR (Augmented tomonidan) ni qo'llash bo'yicha loyiha uchuvchi sifatida amalga oshirildi. natijada unda ishtirok etgan talabalar eng yaxshi natijalarni ko'rsatdilar . Oliy o'quv yurtlarida AQSh muassasalari ushbu texnologiyadan foydalanish – keng tarqalgan amaliyot.ingvodidaktikada virtual haqiqat texnologiyasini qo'llash maqsadga muvofiqdir ko'pchilikda o'tkazilgan tajribalar bilan tasdiqlangan Portugalcha tadqiqotchilar eksperiment natijalariga ko'ra mamlakatda chet tillarni o'qitishda AR va VR bilimlarni chuqurlashtirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, chunki ular tilshunoslikka sho'ng'ishga imkon beradi, atrof-muhit, bu odatdagi tinglash amaliyotiga nisbatan eng katta afzalliklarga ega.

Ushbu usul zamonaviy bo'lishiga qaramay yaqinda istiqbolli va kam o'rganilgan uni ta'lim maqsadlarida qo'llashning afzalliklarini tasdiqlovchi ko'proq tadqiqotlar mavjud. Tadqiqotchilar shunday xulosaga kelishadi ki, virtual, kengaytirilgan va aralash haqiqat texnologiyalaridan foydalanish xorijiy kommunikativ kompetentsiyani shakllantirishga yordam beradi, til bo'lmagan mutaxassisliklar talabalari VR-dan foydalangan holda turli xil ta'lim Internet-resurslarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki chet tilini o'qitishga ixtisoslashgan virtual haqiqat dasturlarini o'z ichiga olgan xorijiy ishlanmalar (VR Learn English, PanoLingo, Virtual nutq va boshqalar), shuningdek, tilni yaxshilash uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan ba'zi virtual platformalar kompetentsiyalar-bu o'yinlar, virtual ijtimoiy tarmoqlar, ta'lim platformalari. Ijtimoiy tarmoqlar: VRChat va shuningdek Altspace odamlar o'rtasida muloqot qilish uchun yaratilgan (Microsoft Development Company) jonli til amaliyoti bo'lib, buning uchun zarur bo'lgan kommunikativ kompetentsiyani shakllantirishga qaratilgan. Masalan, virtual “Vtime” platformasi eski do'stlar bilan muloqot qilishni ham, yangilari bilan tanishishni ham taklif qiladi. Bu virtual va kengaytirilgan haqiqat platformasi maxsus qurilmalarsiz ekran versiyasidan ham foydalanish mumkin. Har qanday versiya aloqa ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Britaniyaning VirtualSpeech Ltd kompaniyasi tomonidan ishlab chiqilgan Virtual Speech interaktiv ta'lim dasturining qo'llanilishini ko'rib chiqing., yoqilgan amaliyot. Bu onlayn kurs sifatida taqdim etiladi, virtual haqiqatdagi amaliy mashg'ulotlar ham shunday. Amaliy mashg'ulotlar ommaviy nutqni o'z ichiga oladi, bu erda har kim tinglovchi va ma'ruzachi sifatida nutq so'zlashni mashq qilishi mumkin. Maxsus tayyorlangan yoki improvizatsiya qilingan nutqda video prezentatsiyalar yaratish bo'yicha mashqlarni bajaring va o'zingizni reklamada sinab ko'ring. Bajarilgandan keyin mashq qilish talaba o'zi haqida fikr-mulohaza oladi va yana vazifani bajarishi mumkin. Yaratish uchun haqiqiy muhit Virtual nutq quyidagilarni taklif qiladi imkoniyatlar, taxminan sig'imga ega konferentsiya xonasi kabi, o'zingizni sahnada his qiladigan 100 ta tinglovchi ma'ruzachining ko'rinishi yoki ma'ruza o'qiyotgan ma'ruza zali, "ommaviy axborot vositalarining stsenariylari bo'yicha sayohat": o'tkazing jurnalistlar oldida matbuot anjumani yoki bering telestudiya yoki radio studiyadagi intervyular va boshqalar yana vazifani

bajarishi mumkin. Yaratish uchun haqiqiy muhit Virtual nutq quyidagilarni taklif qiladi imkoniyatlar, taxminan sig'imga ega konferentsiya xonasi kabi o'zingizni sahnada his qiladigan 100 ta tinglovchi ma'ruzachining ko'rinishi yoki ma'ruza o'qiyotgan ma'ruza zali, "ommaviy axborot vositalarining stsenariylari bo'yicha sayohat": o'tkazing, jurnalistlar oldida matbuot anjumani yoki bering telestudiya yoki radio studiyadagi intervyular va boshqalar. Virtual nutq biznes aloqalari sohasida kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar ochadi, taqdimotlar yaratishga, ish xatlarini yozishga, ular bilan aloqada bo'lishga o'rgatadi hamkorlar va rahbariyat tomonidan suhbatlar o'tkazish, ommaviy axborot vositalarida, shu jumladan ommaviy axborot vositalarida chiqish. Ushbu ta'lim dasturi mumkin har qanday kompaniya xodimlarining malakasini oshirish va biznes ingliz tilini o'rganayotgan talabalar uchun foydali bo'lish.

Shunday qilib, talabalarga og'zaki ishbilarmonlik aloqalarini o'rgatish uchun, ish dasturiga muvofiq, kelajak uchrashuvini tashkil etish va o'tkazish" asoslari (rolli o'yin shaklida). Buning uchun o'qituvchi talabalarni darsga mustaqil tayyorgarlik sifatida virtual nutq platformasidan foydalangan holda konferentsiya zalida taqdimot yaratish bo'yicha amaliy vazifadan foydalanishga taklif qiladi va uni amalga oshirish uchun quyidagi tavsiyalar beradi:

1. Nutqingizning matnini tayyorlang, uni yaxshilab ayirish va nutq tezligi ustida ishlash.
2. Nutq mavzusida taqdimot qiling.
3. Virtual nutq konferents-zalida nutq so'zlang tayyor taqdimot va fikr-mulohazalarni oling taqdimotlar.
4. Taqdim etilgan hisobot asosida nutqingiz natijalarini tahlil qiling: talaba nutqining audio yozuvi tezlikni baholashga imkon beradi nutq, intonatsiya, fonetik yoki grammatik xatolar; video yozuv sizga ma'ruzachining og'zaki bo'lmagan xatti-harakatlarini baholashga imkon beradi (imo-ishoralar, yuz ifodalari, tinglovchilar bilan ko'z bilan aloqa qilish). Nutq mavzusida taqdimot qiling.nutqning tezligi, nutqning davomiyligi, nutqning mazmuni (kirish so'zlarining mavjudligi va boshqalar), tinglovchilarning ma'ruzachining nutqiga bo'lgan qiziqishining ko'rsatkichi.

Tadqiqot natijasida xulosa chiqarish mumkin virtual reallik texnologiyasi nima haqida chet tilini o'qitishda o'qituvchiga ochib beradigan istiqbolli metodologiya va talabalar uchun katta sho'ng'in imkoniyatlari virtual dunyoda til muhiti va vizualizatsiya sizga yangi narsalarni ko'rishga, kirish qiyin bo'lgan holatlarga tashrif buyurishga imkon beradigan juda real vaziyatlar oddiy hayot yoki uzoq joylar, o'zingizni ko'ring muayyan jarayonning ishtirokchisi, kasbiy kompetentsiyadan foydalangan holda vazifalarni hal qilish. Tadqiqot davomida turli xil Internet-resurslar tahlil qilindi VR texnologiyasi, xorijiy ishlab chiqaruvchi kompaniyalar va natijada chet tilini o'qitishda virtual haqiqatning quyidagi afzalliklari aniqlandi: interaktivlik, mavjudlik va suvga cho'mish effekti til muhitida, g'oyalarni kengaytirish atrofdagi jarayonlar va hodisalar, tanish muhitda yangilangan ma'lumotlarni hissiy idrok etish avvalo o'zlashtirish uchun zarur bo'lgan kommunikativ kompetentsiyani shakllantirishga yordam beradi chet tilida. Ushbu xususiyatlar talabalarning qiziqishini uyg'otadi va motivatsiyani oshiradi chet tilini o'rganish. Shuning uchun maqsad, ishning boshida ko'rsatilgan vazifalarga ham erishildi bajarildi. Tadqiqot

natijalari quyidagilar bo'lishi mumkin chet tilini o'qitish jarayonida ishlatilgan, bu ilmiy ishning amaliy ahamiyatini ko'rsatadi.

ADABIYOTLAR RO’YHATI:

1. Azimova, N. (2023). *Ingliz tilini o‘qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning samarali usullari*. Toshkent: TDPU nashriyoti.

2. Bekmurodova, D. (2022). *Chet tillarini o‘qitishda innovatsion yondashuvlar*. Farg‘ona: FDU ilmiy to‘plami.

3. Krashen, S. D. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Oxford: Pergamon Press.

4. Oxford, R. L. (2017). *Teaching and Researching Language Learning Strategies*. London: Routledge.

5. Lan, Y. J. (2020). *Immersive English learning through virtual reality: Pedagogical potentials and challenges*. *Educational Technology & Society*, 23(4), 1–12.

6. Lin, T. B., & Lan, Y. J. (2021). *Virtual reality in English language education: A systematic review*. *Computers & Education*, 175, 104321.

7. Shodmonova, M. (2021). *Chet tillarini o‘qitishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli*. *O‘zbekiston pedagogika jurnali*, 2(3), 45–49.

8. Рубцова, Е. В. (2020). *Использование технологий виртуальной реальности в обучении иностранным языкам*. *Иностранные языки в школе*, №5, 12–16.

9. Zhao, Y., & Chen, M. (2019). *Integrating VR into EFL classrooms: Student engagement and learning outcomes*. *Language Learning & Technology*, 23(1), 42–58.

10. World Economic Forum. (2022). *New Frontiers in Education: Virtual Reality and Immersive Learning*. Geneva: WEF Publications.